

А.В. АНТОНЕНКО, зав. протиепізоотичного відділу
Сумська районна державна лікарня ветеринарної медицини

ЛЕЙКОЗ: ПРОБЛЕМИ І ЗДОБУТКИ СЛУЖБИ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В епізоотичному плані небо ніколи не було чистим над Сумщиною. Не є винятком і ситуація із захворюванням великої рогатої худоби на лейкоз. Епізоотична ситуація щодо даної хвороби серйозно загострилася наприкінці 60-х – на початку 70-х років минулого століття після завезення племінного молодняку з країн Прибалтики.

До 1990 р. перевірка худоби на лейкоз здійснювалось гематологічним методом із наступним проведенням патолого-анатомічних і гістологічних досліджень. При цьому виділяли незначну кількість тварин, хворих на лейкоз. Більше того, дані гематологічного дослідження не відображали справжньої ситуації з лейкозом у стадах ВРХ.

Після освоєння реакції імунодифузії (РІД) у Сумській обласній державній лабораторії ветеринарної медицини, а відтак і в усіх міжрайонних і районних ДЛВМ стан із діагностикою захворювання змінився на краще, але до радикального поліпшення епізоотичної ситуації в стадах було ще далеко.

Справа в тому, що в господарствах перетримувалась РІД-позитивна худоба. Не виключено, що поширення вірусу лейкозу відбувалося при порушенні правил асептики й антисептики під час нумерації тварин, проведенні ветери-

нарно-санітарних заходів, осіменінні спермою від хворих на лейкоз биків-плідників, контактним шляхом, при доїнні РІД-позитивних і здорових тварин одним апаратом тощо.

Пік епізоотичного процесу припадає на 2002–2005 рр. Виділення РІД-позитивного поголів'я становило 8–10 тис. голів на рік, або 2,5–2,8 % до досліджених, у т. ч. у господарствах – 2,3 %. У 2004 р. хворих на лейкоз тварин виділяли в 185 господарствах (близько 50 % від наявних). У пік епізоотії було виокремлено 33,4 тис. голів РІД-позитивної ВРХ.

При плануванні й проведенні оздоровчих протилейкозних заходів тваринники Сумської області вивчали й ураховували досвід боротьби з лейкозом ВРХ у Чернігівській, Полтавській, Харківській областях. При цьому особливу увагу приділяли:

– 100 % ідентифікації поголів'я і повному охопленню серологічними обстеженнями наявних тварин;

– ізоляції зі стада особин, хворих на лейкоз, і знезараженню молочної сировини;

– виділенню зі стада й відправці до групи відгодівлі молодняку, отриманого від хворих на лейкоз корів;

– обмеженню використання бугаїв-плідників;

– дотриманню ветеринарно-санітарних правил при ідентифікації тварин і проведенні лікарських маніпуляцій;

– проведенню дезінфекції після кожного дослідження.

У 2006 р. після детального вивчення епізоотичної ситуації та її аналізу в розроблені плани заходів з оздоровлення господарств області від лейкозу ВРХ на 2006–2010 рр. було внесено конкретні зміни, які позитивно вплинули на хід і терміни оздоровлення господарств.

Служба ветеринарної медицини отримала належну підтримку щодо цього питання з боку керівництва області. Активізували свою роботу обласна й районні державні НПК при адміністраціях.

На засіданнях ДНПК за участі керівників і спеціалістів господарств, директорів молокопереробних підприємств було розглянуто стан оздоровлення тварин від лейкозу ВРХ, роз-

Таблиця – Порівняльні дані щодо лейкозу ВРХ

Роки	Залишилось на кінець попереднього року		Виділено за рік		Оздоровлено неблагополучних пунктів	Здано на забій	Залишилось на початок наступного року	
	неблагополучних пунктів	хворих тварин	неблагополучних пунктів	хворих тварин			неблагополучних пунктів	хворих тварин
2003	32	4732	2	9774	14	9069	20	5428
2004	20	5428	3	7815	13	11 114	10	2129
2005	10	2129	24	7468	6	5392	28	4305
2006	28	4205	3	1991	22	5238	9	958
2007	9	958	11	1688	10	2230	10	416
2008	10	416	18	2195	23	1936	5	675
2009	5	675	3	1375	3	1278	5	754
2010	5	754	3	1255	5	1457	1	552
2011	3	552	–	106	2	457	1	201
2012	1	201	–	–	1	201	–	–
2013	–	–	1	932	–	668	1	264

роблено оздоровчі заходи й терміни їх виконання. Рішенням цих комісій вищезгаданих керівників було зобов'язано неухильно дотримуватися вимог чинної інструкції щодо виконання оздоровчих заходів безпосередньо в господарствах, у т. ч. і в тому, що стосується здачі на забій хворого на лейкоз поголів'я, а також закупівлі й переробки молока від хворих корів. Представників Агентства з ідентифікації і реєстрації тварин зобов'язали активізувати свою роботу.

Керуючись чинною інструкцією з профілактики й оздоровлення ВРХ від лейкозу, господарства з високим ступенем ураженості повністю замінили поголів'я. Проте слід зазначити, що переважна більшість господарств оздоровлювалися, проводячи систематичні серологічні дослідження тварин.

Упродовж 2002–2005 рр. задача РІД-позитивного поголів'я на забій становила відповідно 9–11 тис. голів щороку, або 8–9,6 % від загалом зданих. За ці роки було здано на забій 24,6 тис. голів ВРХ.

У той же час з 2005 по 2008 р. виявлення РІД-позитивних тварин знижилось майже вчетверо й становило 2,1 тис. у 2008 р. проти 7,5 тис. у 2005 р., а задача такого поголів'я на забій знизилась більше ніж уп'ятеро (із 11,1 тис. голів до 1,9 тис.). У зазначені роки було оздоровлено від лейкозу 61 господарство. Слід наголосити, що в жодному з них надалі рецидивів захворювання не реєстрували.

Новою віхою в даній роботі було затвердження нової протилейкозної інструкції в 2008 р., яка передбачає

проведення ущільненого порядку серологічних досліджень, що позитивно позначилось на результатах і термінах оздоровлення господарств від лейкозу.

Яскравим прикладом позитивних наслідків дослідження на лейкоз є оздоровлення СТОВ ім. Шевченка Лебединського району, де утримувалися загалом 3200 гол. ВРХ, у т. ч. 825 корів. Господарство оголосило неблагополучним щодо лейкозу в 2009 р. Упродовж 2009–2010 рр. велася напружена робота з виконання комплексу оздоровчих заходів. З початку 2011 р. оздоровлення господарства проводилось за участю фахівців управління ветеринарної медицини в області та районної державної лікарні ветеринарної медицини. За 9 місяців співпраці спеціалістів ветеринарної медицини й тваринників господарство було оздоровлене від лейкозу.

Щоквартальні контрольні дослідження ВРХ впродовж 2012–2013 рр. підтвердили належне проведення оздоровчих заходів. За 2008–2013 рр. мала місце позитивна динаміка процесу виявлення неблагополучних господарств і їх оздоровлення від лейкозу. Так, у 2008 р. було оголошено неблагополучними 18 господарств, оздоровлено – 23. Різко знизилася кількість виявлених РІД-позитивних тварин – до 932 гол. у 2013 р.

Станом на 1 квітня 2014 р. господарства 12 районів області вільні від лейкозу, а в 6 було виділено 174 гол. РІД-позитивних тварин. Очікується, що до кінця року всі господарства області будуть вільні від збудника лейкозу.

Незважаючи на широкомасштабні заходи, спрямовані на боротьбу з лей-

козом ВРХ, ця проблема й надалі залишається для нашої області актуальною. Це спричинено не лише значними економічними збитками, гостротою невирішених питань, а й великою подібністю форм перебігу лейкозу людей і тварин.

У зв'язку з цим значно активізувалась робота щодо оздоровлення від лейкозу ВРХ і в особистих господарствах в усіх 18 районах області. Із сільськими та сільськими головами і власниками тварин проведено роз'яснювальну роботу щодо захворюваності тварин на лейкоз у населених пунктах. Управління ветеринарної медицини постійно надає інформацію головам районних рад і РДА про епізоотичну ситуацію з лейкозу та хід виконання оздоровчих заходів.

Протягом 2013 р. у приватному секторі області виявлено 1226 гол. РІД-позитивних тварин, що значно менше, ніж у попередні роки. Проведено епізоотичне обстеження цих дворів. Власникам вручено приписи щодо умов утримання РІД-позитивних тварин та порядку знезараження й використання молока. У тваринницьких приміщеннях проведено дезінфекцію.

Таким чином, за останні 10 років службою ветеринарної медицини області зроблено вагомий внесок в оздоровлення тваринництва області від лейкозу ВРХ. Спеціалісти ветеринарної медицини ставлять перед собою завдання в 2014 р. завершити оздоровлення від лейкозу господарств громадського сектору й використати всі можливості для оздоровлення худоби в приватних господарствах. ☉

